

**AZ ERDEI TÜCSÖK
(NEMOBIUS SYLVESTRIS (BOSC, 1792))
PERIFÉRIÁS ELŐFORDULÁSA MAGYARORSZÁGON**

BÍRÓ LAJOS

H-4300 Nyírbátor, Debreceni út 35. birolali@gmail.com

BÍRÓ L.: *The Wood-cricket Nemobius sylvestris (Bosc, 1792) peripheral occurrence in Hungary*

Abstract: The species *Nemobius sylvestris* (Bosc d'Antic, 1792) has not been known to occur in Hungary since 1867, when J. Frivaldszky recorded from Sopron NW Hungary. For that reason B. Nagy cancelled the species from the check-list of Orthoptera species of Hungary in 2003. After finding one vigorous male of the species in Sopron-Tómalom in 2005, it should be included again in the check-list of Orthoptera species of Hungary, and it also needs to make a further faunistic survey for clearing up the reason of the occurrence: whether it was an occasional occurrence or the species has a steady population in that region. The place of occurrence is under nature protection, but the species *Nemobius sylvestris* unfortunately does not have a protected status in Hungary.

Received March 25, 2008

Accepted September 18, 2008

Keywords: Wood-cricket *Nemobius sylvestris* (Bosc, 1792), peripheral occurrence, check-list

Bevezetés

Az erdei tücsök *Nemobius sylvestris* (Bosc, 1792) 1867 óta nem került elő Magyarország területéről, amikor is Frivaldszky János mutatta ki Sopronból (FRIVALDSZKY 1867).

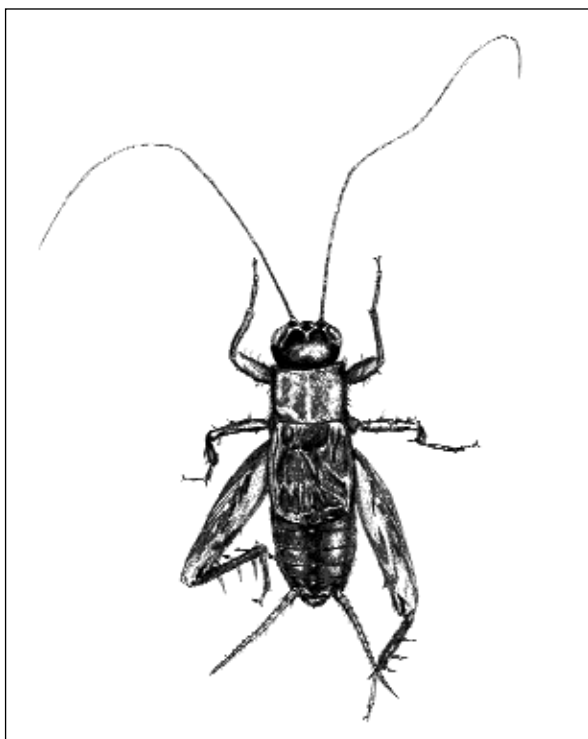
A gyűjtőszerecsse hozzásegített, hogy 2005. szeptember 1-jén rátaláljak a faj egy életerős hím példányára Sopron-Tómalom üdülő-pihenő övezetében, a tölgyerdő avarjában. Bár nem a gyűjtőszennvedély sodort arra a területre, hanem a családi kikapcsolódás és a soproni táj lebilincselő látványa, a rovarász ekkor is nyitva tartja szemét. Szürkületkor tenyereltem rá a hazánkban már elfelejtett tücsökre, amely 2003-ban törlésre került a hazai fajlistáról – újabb előfordulási adatok hiányában. Így a fajt újból fel kell venni a honi egyenesszárnnyúak listájára, ezzel 123-ról 124-re bővítve a rovarrend hazai képviselőinek számát (NAGY 2003, 2005).

Az még tisztázásra vár, hogy a szóban forgó példány véletlen előfordulás, vagy egy stabil populáció tagja, ugyanis e ritka faj hazánkban nem élvez védelmet, bár egyetlen – immár – ismert hazai lelőhelye természetvédelmi kezelés alatt áll.

Úgy tűnik, hogy az a szerencse, amely ritka fajok egyedeit engedi felfedni, gyűjtőútajaimon elkerül engem, viszont jócskán kárpótol „szabadidőmben”, hisz ez a szerencse röptetve föl előttem berregő szárnyakkal a hím imágó vándorsáskát (*Locusta migratoria* Linnaeus, 1758) Nyírbátorban 2003. július 17-én, és a kék fadarazsat (*Sirex juvencus* Linnaeus, 1758) szintén Nyírbátor városában 2007. szeptember 24-én. Előbbi azért érdekes, mert e szubtrópusi területeken feldúsuló areájú faj hazai előfordulása aggasztóan csökken, és amúgy is délebbre jellemző, utóbbi pedig azért, mert – tudomásom szerint – hazánkból ez idáig csak Budapestről és Szegedről került elő (REICHHOLF-RIEHM 1996).

Anyag és módszer

Az erdei tücsök *Nemobius sylvestris* (Bosc d'Antic, 1792) példánya nem tervezett gyűjtőút alkalmával, hanem üdülés során – véletlenszerűen került gyűjtésre, meghatározása után azonnal szabadon engedtem.

1. ábra: Az erdei tücsök *Nemobius sylvestris* (Bosc, 1792) habitusképe (Készítette: a szerző Pavel Krásenski fotója alapján: naturephoto-cz.com).

Eredmények

A faj gyűjtött példányának adatai: *Nemobius sylvestris* (Bosc d'Antic, 1792), hím imágó, testhossza: 11 mm.

A gyűjtés helye: Északnyugat-Magyarország, Sopron-Tómalom, kb. 220 m tengerszint feletti magasság, északi szélesség 47°42', keleti hosszúság 16°30'

Gyűjtés időpontja: 2005.09.01. 19 óra

Gyűjtő neve: Lajos Biró

Egyéb adatok: tölgyes, tölgyavar, 18 °C

Következtetések

A faj elterjedési adatai arra engednek következtetni, hogy egy nagyobb egybefüggő areának tekinthetjük a hollandiai (HARZ 1957) Friesland, Drente, Flevoland, Overijssel, Gelderland, Észak-Brabant, Limburg területeit, Belgiumban Brabant, Limburg, az Ardennek, a luxemburgi (Proess, Roland & Baden, R. 2000) Ösling (Ardennek), továbbá a franciaországi Vogézek, Jura, Svájci Jura, Németországban Vesztfália, Észak-Rajna, Rajnavidék-Pfalz, Hunsrück, Saar-vidék, Bajorország, Tübingiai-erdő, Harz, Szászország, Fekete-erdő, Teutoburgi-erdő, Brandenburg, Dubrow területeit.

Emellett egy kisebb egybefüggő area látszik körvonalazódni a cseh Dèvičky (=Dívčí hrady), Dèvín, Klentnice, Kotel, Liščí vrch, Milovice, Pohansko, Růžový vrch (=Sirotní hrad), Soutěska, Tabulová (=Stolová), Horní les nr. Lednice, Pramen Souteska, Šumava, Cseh-Morva-dombság déli területe, Chřiby lelőhelyek (CHLADEK 1995), a szlovákiai Kis-Kárpátok, Pozsony környékén, Észak-Ausztria, Burgenland és a Sopron közeli területeken (FINCHER 1953). Saját előtalálási adatom erre a kisebb area-foltra vonatkozik. Emellett szigetszerűen előfordul Spanyolország, Algéria és a Krím erdeiben (HARZ 1957).

Indokolttá válik a *Nemobius sylvestris* (Bosc d'Antic, 1792) újbóli felvétele a honi egyenesszárnyú fajok listájára, mindamellett a terület monitorozása megerősítheti azon gyanúmat, miszerint a faj egy stabil populációja él a területen.

Köszönetnyilvánítás

Nagyon hálás vagyok Dr. Nagy Barnabásnak, a részemre segítségképp átnyújtott nagyszámú publikációi miatt, és azért, mert immár három éve szorgalmazza e cikk megírását.

Irodalom

- FRIVALDSZKY, J. (1867): A magyarországi egyenesröpűek magánrajza. (Monographia Orthopterorum Hungariae) – Eggenberger Ferdinánd Akadémia könyvtár, Pest, 201 pp.
- NAGY, B. (2003): A revised check-list of Orthopter-species of Hungary supplemented by Hungarian names of grasshopper species – *Folia entomologica hungarica*, **64**: 85–94.
- NAGY, B. (2005): Orthoptera fauna of the Carpathian Basin – recent status of knowledge and a revised check-list – *Entomofauna carpathica*, **17**: 14–22.
- HARZ, K. (1957): Die Geradflügler Mitteleuropas – Veb Gustav Fischer Verlag-Jena, pp. 494.
- PROESS, R. & BADEN, R. (2000): Survey of the orthopteran species *Barbitistes serricauda* (Fabricius, 1798), *Leptophyes punctatissima* (Bosc, 1972), *Meconema thalassinum* (De Geer, 1773) and *Nemobius sylvestris* (Bosc, 1792) in Luxembourg (Insecta, Saltatoria) – *Bulletin de la Societe des Naturalistes Luxembourgeois* (**100**): 159–170.
- CHLADEK, F. (1995): Ensifera and Caelifera. In: Rozkošný, Rudolf & Vaňhara, Jaromír (eds): Terrestrial Invertebrates of the Palava Biosphere Reserve of UNESCO, I. – *Folia Faculty of Science National University Masaryk Brno, Biology*, **92**: 121–128.
- FINCHER, F. (1953): Some notes on Orthoptera and Dermaptera in the West Midlands – *Ent Record* **65**: 151–154.:
- REICHHOLF-RIEHM, H. (1996): *Insekten* – Mosaik Verlag, 287 pp.